

ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ο.Κ.Ε.)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΥΨΗΛΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ (Ν. 4071/2012)

Εισαγωγή

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Ελλάδα μετατράπηκε από χώρα εκροής σε χώρα εισροής μεταναστών κυρίως από τις γειτονικές Βαλκανικές Χώρες, μετά την αλλαγή του πολιτικού τους συστήματος. Τα τελευταία χρόνια εξαιτίας και των γεγονότων της Αραβικής Άνοιξης το ποσοστό των μεταναστών στο συνολικό πληθυσμό της χώρας, αν και δεν υπάρχουν πρόσφατα επίσημα στοιχεία, έχει αυξηθεί σημαντικά.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης επηρεάζεται από έναν συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων που αφορούν τόσο την χώρα προέλευσης/καταγωγής του εξερχόμενου μετανάστη (παράγοντες αποδημίας) είτε στη χώρα προορισμού του (παράγοντες προσέλκυσης). Ιστορικά οι θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης και η πολιτική σταθερότητα στις χώρες της Ε.Ε. λειτούργησαν ως πόλος έλξης μεγάλου αριθμού μεταναστών από τρίτες χώρες. Μέχρι ενός σημείου η διεθνής μετανάστευση χρησιμεύει ως μέσο επίλυσης ειδικών ελλείψεων στην αγορά εργασίας. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται και η μετανάστευση ατόμων υψηλής ειδίκευσης από τρίτες χώρες. Η κατηγορία αυτή καλείται να καλύψει τα κενά σε νέες ειδικότητες και τις ανάγκες νέων καινοτόμων κλάδων που αναπτύσσονται στην εθνική οικονομία.

Το κύριο νομοθέτημα που αφορά την εισδοχή υψηλά ειδικευμένων εργαζόμενων είναι η Οδηγία 2009/50 (για τη μπλε κάρτα). Η εν λόγω Οδηγία αποβλέπει στη βελτίωση της ικανότητας της Ε.Ε. να προσελκύει και να συγκρατεί υψηλά ειδικευμένους εργαζόμενους τρίτων χωρών, ώστε να αυξηθεί η συμβολή της νόμιμης μετανάστευσης στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, χωρίς ωστόσο να υπονομεύεται η ανάπτυξη των χωρών προέλευσης (αποφυγή διαρροής εγκεφάλων, ενίσχυση κυκλικής μετανάστευσης).

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα που αφορά στους μετανάστες υψηλής εξειδίκευσης από τρίτες χώρες ορίζει ευνοϊκές διαδικασίες εισόδου και διαμονής για συγκεκριμένες κατηγορίες μεταναστών. Τέτοιες κατηγορίες είναι τα μέλη διοικητικών συμβουλίων, διευθυντές και τα στελέχη επιχειρήσεων, εργαζόμενοι για το δημόσιο συμφέρον, μέλη αρχαιολογικών σχολών και το προσωπικό εταιρειών εγκατεστημένων σε χώρα-μέλος της ΕΕ. Για αυτές τις κατηγορίες μεταναστών προβλέπεται το δικαίωμα εισόδου και διαμονής στη χώρα των μελών της οικογένειάς τους. Επιπλέον, ειδικές διατάξεις

ισχύουν για τους πνευματικούς δημιουργούς και το ειδικευμένο προσωπικό από εταιρείες εγκατεστημένες σε τρίτες χώρες, όπως επίσης και για τους αυτοαπασχολούμενους στους οποίους μπορεί να συμπεριλαμβάνονται και εργαζόμενοι υψηλής εξειδίκευσης από τρίτες χώρες. Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία ο αριθμός των μεταναστών υψηλής εξειδίκευσης από τρίτες χώρες στην Ελλάδα είναι μικρός τόσο σε απόλυτα μεγέθη, όσο και ως ποσοστό του συνολικού αριθμού αδειών παραμονής σε ισχύ.

Χαρακτηριστικά και διαχρονικές εξελίξεις

Δυστυχώς τα επίσημα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για το μεταναστευτικό ρεύμα προς τη χώρα μας δεν χαρακτηρίζονται ούτε από πληρότητα ούτε από συστηματικότητα, παρά τις προσπάθειες της Ελληνικής Στατικής Υπηρεσίας και των λοιπών εμπλεκομένων διοικητικών φορέων (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Εσωτερικών, κλπ).

Η έλλειψη αυτή έχει σαν αποτέλεσμα να εμφανίζεται υποεκτιμημένος ο αριθμός των μεταναστών, οι οποίοι προσεγγίστηκαν με σχετική πληρότητα (761.813 άτομα) μόνο από την απογραφή του 2001.

Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, τον Σεπτέμβριο του 2011 ο αριθμός των νομίμων μεταναστών στην χώρα μας ανερχόταν σε 621.178 άτομα (478.166 με άδειες παραμονής σε ισχύ και 143.012 με απλές βεβαιώσεις). Νομίμως στην χώρα μας διέμεναν επίσης 162.587 Βορειοηπειρώτες κάτοχοι Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς και Άδειας Διαμονής Ενιαίου Τύπου, 4.312 ομογενείς από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και 8.500 ομογενείς από άλλες χώρες. Το 69,5% των αδειών παραμονής μη-ομογενών βρίσκεται αφορούν μετανάστες που προέρχονται από την Αλβανία (431.735 άδειες) την Ουκρανία (21.998 άδειες) και το Πακιστάν (19.204 άδειες).

Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ για τους μετανάστες που απασχολούνται στην ελληνική αγορά εργασίας αντιστοιχούν στα έτη 2004-2009. Από τα στοιχεία αυτά διαπιστώνεται ότι οι αλλοδαποί υπήκοοι συνολικά (Ε.Ε και τρίτων χωρών) παρουσιάζουν συνεχή αύξηση στην τελευταία δεκαετία, η οποία συνεχίζεται και κατά την διετία 2008-09. Αντίθετα το προαναφερόμενο διάστημα, οι υπήκοοι τρίτων χωρών παρουσιάζουν τεχνητή ανάσχεση. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι αφαιρούνται από αυτούς οι υπήκοοι της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, που παρουσιάζουν μεγάλη συχνότητα στην Ελλάδα και οι οποίοι εν τω μεταξύ συμπεριλήφθηκαν στην Ε.Ε.

Κατά την περίοδο 2004-2010, η συμμετοχή των Ελλήνων στο εργατικό δυναμικό της χώρας μειώνεται και φθάνει στο 90% το 2010, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των υπηκόων τρίτων χωρών αυξάνεται στο 8% περίπου.

Αναλυτικότερη προσέγγιση των στοιχείων με βάση την ειδίκευση δεικνύει ότι κατά την περίοδο 2004-2010 το ποσοστό των ελλήνων εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση αυξάνεται και προσεγγίζει το 39% το 2010. Αντίθετα το ποσοστό των εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης με υπηκοότητα χωρών της Ε.Ε. το ίδιο διάστημα μειώνεται και φθάνει στο 35% το 2010. Οι εργαζόμενοι με υπηκοότητα από την Βουλγαρία και τη Ρουμανία υψηλής ειδίκευσης είναι λίγοι και αυξάνονται ελαφρά (από 2,5% το 2004 σε 3,5% το 2010). Ανάλογο με το προαναφερόμενο είναι και το πρότυπο κατανομής των μεταναστών από τρίτες χώρες. Στους υπηκόους τρίτων χωρών που εργάζονται στην χώρα μας, κατά το διάστημα 2004-2010, παρατηρείται μια μετατόπιση από τους εργαζόμενους με ειδίκευση προς εργαζόμενους με χαμηλή ειδίκευση, ενώ μειώνεται και η συμμετοχή των εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης.

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας αναμένεται ότι θα κυμανθεί στο 6,7% το 2012 και στο 4,7% το 2013. Το ποσοστό αυτή σύμφωνα με έγκυρους αναλυτές θα ξεπερασθεί σημαντικά. Από την άλλη πλευρά, η ανεργία έχει ξεπεράσει το 25% ποσοστό που σε απόλυτους αριθμούς υπερβαίνει το 1,2 εκατ. ανέργους, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Το μεγαλύτερο πρόβλημα το αντιμετωπίζουν οι νέοι ηλικίας 15 έως 24 ετών. Σε αυτή την ηλικιακή ομάδα το ποσοστό ανεργίας είναι 54,2%, δηλαδή πάνω από 1 στους 2 νέους αναζητά αλλά δεν βρίσκει δουλειά.

Με βάση τα προαναφερόμενα η ΟΚΕ θεωρεί ότι δεν υπάρχει ανάγκη για εργαζομένους υψηλής εξειδίκευσης από τρίτες χώρες, τουλάχιστον για όσο διάστημα η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ύφεση. Την άποψη αυτή επιβεβαιώνουν και οι διαπιστώσεις που ακολουθούν και βασίζονται στα μέχρι σήμερα διαθέσιμα στοιχεία:

Α) Η Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει χώρα σχετικά χαμηλής ειδίκευσης όσον αφορά την δομή της οικονομίας της, με την πλειονότητα των παραγωγικών μονάδων να είναι ΜΜΕ και να απασχολούν λιγότερους από δέκα εργαζόμενους. Η συγκεκριμένη διάρθρωση της οικονομίας δεν δημιουργεί ουσιαστική ανάγκη για προσέλκυση εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης από τρίτες χώρες.

Οι σχετικές θέσεις είναι περιορισμένες και, εφόσον δεν καλύπτονται από Έλληνες εργαζόμενους, καλύπτονται από εργαζόμενους προερχόμενους από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως προκύπτει από την πολύ μεγάλη αναλογία των κατηγοριών αυτών στο σύνολο των (λίγων αναλογικά) εργαζόμενων των χωρών αυτών στην Ελλάδα.

Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών δείχνουν ότι ένα μεγάλο ποσοστό μεταναστών υψηλής εξειδίκευσης από τρίτες χώρες που εργάζονται στην Ελλάδα έχουν περισσότερη εκπαίδευση από αυτή που τους ζητείται στην εργασία τους.

Β) Διαπιστώνεται υπερεπάρκεια μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού χαμηλής ειδίκευσης στη χώρα μας. Η υπερεπάρκεια αυτή αποτελεί πρόβλημα, δεδομένης της βαθύτατης οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα και έχει ως αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός από τους ήδη νόμιμα διαμένοντες μετανάστες να είναι άνεργος ή να βρίσκεται αντιμέτωπος με την προοπτική της ανεργίας.

Αναφορικά δε με τους μετανάστες υψηλής ειδίκευσης από τρίτες χώρες η όλη διαδικασία προσέλκυσης τους στην ελληνική αγορά εργασίας αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες που σχετίζονται με την γλώσσα, το θεσμικό πλαίσιο αναγνώρισης των σπουδών τους και την πιστοποίηση της επαγγελματικής τους εμπειρίας.

Γ) Οι εργαζόμενοι ελληνικής υπηκοότητας, που είναι και η πλειονότητα του παραγωγικού ιστού της χώρας, είναι ειδικευμένοι σε πολύ μεγάλο ποσοστό και μάλιστα με υψηλή ειδίκευση. Το ποσοστό των Ελλήνων με υψηλή εξειδίκευση φθάνει το 40% σχεδόν των Ελλήνων εργαζομένων με αποτέλεσμα οι ανάγκες σε μεσαία και υψηλή εξειδίκευση των επιχειρήσεων να καλύπτονται από τον γηγενή πληθυσμό.

Επιπρόσθετα η βαθειά ύφεση και το υψηλό ποσοστό ανεργίας που πλήττει ιδιαίτερα τους νέους έχουν οδηγήσει σημαντικό αριθμό από τους νέους υψηλά εξειδικευμένους Έλληνες επιστήμονες σε αναζήτηση εργασίας σε χώρες του εξωτερικού ακόμα και εκτός Ε.Ε.. Το δυναμικό αυτό οφείλουμε με κάθε μέσο να το κρατήσουμε στην χώρα γιατί η ανάκαμψη πέρα από τις επενδύσεις και την υψηλή τεχνολογία χρειάζεται και υψηλά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό.

Δ) Το μεγάλο μέγεθος της παράνομης μετανάστευσης θεωρούμε ότι δεν καθιστά, στην παρούσα φάση, τη μετανάστευση ως ένα εργαλείο για την καταπολέμηση πιθανών ελλείψεων σε εργατικό δυναμικό. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2011) η Ελλάδα παραμένει η κύρια πύλη εισόδου παράτυπα εισερχομένων αλλοδαπών (προσφύγων και μεταναστών) στην

Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 2010, το 90% των συλλήψεων για παράνομη είσοδο στην Ε.Ε. σημειώθηκε στην Ελλάδα.

Ε) Τέλος, και όσον αφορά τις περιφέρειες, για να προσδιορισθούν τυχόν ανάγκες τους σε υψηλά ειδικευμένο εργατικό δυναμικό θα πρέπει να προηγηθούν αναλυτικές έρευνες αναφορικά με τα οικονομικά τους χαρακτηριστικά και να αντληθούν πρωτογενή στοιχεία από τις περιφερειακές δομές και διευθύνσεις, καθώς και από τις επιχειρήσεις. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να αξιοποιηθούν και τα στοιχεία που θα προκύψουν από τη λειτουργία των Συμβουλίων ένταξης μεταναστών σε τοπικό επίπεδο, τα οποία θεσμοθετήθηκαν με τον Ν. 3852/2010 – Πρόγραμμα Καλλικράτης.